

և իրենց խրատ մը խօսելով՝ կ'երթայ իր
րիկունը դարձեալ բոլոր հարսնեց հիշ-
րեր տունը կը ժողվուին, և հարսանիքը
կը սկսի. քիչ ատենէ վերջը խրճիք
կու գայ, որ է կողով մը լեցուն խոր-
սով գաղս (կարկանդակ), խորոված
գառներ, հաւեր, քաղցրաւենիք ու պը-
տուղներ, զոր հարսին մայրը նորիե-
սին կը խաւրէ, և զոր կը տանին հար-
սի ազգականներէն երկու կանայք՝ շալ-
կողներու առջևէն երթալով. ասոնց ալ
դառնալու ատեն ընծայ պիտոր տրուի:
Նոյն գիշեր խրճիքը հրաւիրելոց կը
բաժնուի, և անկէ զատ մաս մ'ալ կայ
թիկնապահաց համար:

Հանդէսները լմնցան. խաղցողները
յօգնեցան. շնորհաւորութիւններն չա-
փը անցան. արդէն հարսանեաց վերջի
գիշերն է, պէտք է որ ալ լուծուի հար-
սանիքը. տղաքն ալ երբեմն երբեմն կը
կանչեն « Ամէկ (ամէն մէկը) իւր տուն,
լակլակ իւր բուն, խաչաւետրան վրը

(ի վերայ) Թագորի գլխուն »: Ամէն-
քը կը քաշուին. կը մնան մերձաւո-
րագոյն ազգականները, խաչադրարն
ու հարսնադէրն: Ազգայրներն ալ իրենց
ընծաները ընդունած կ'երթան: Յա-
ջորդ օրը Պրակձաշ կը տրուի, որ է հե-
րիսայով պարարտ սեղան մը՝ բոլոր գե-
ղի սպիտակամորուքներուն՝ որոնց հե-
տըն է նաև տէրտէրն: Սեղանէն ետքը
հարսը մէջ կը բերեն բոլոր բազմակա-
նաց աջը համբուրելու. և անոնցմէ ալ
իւրաքանչիւրը զատ զատ իրեն ընծայ
կու տան: Բազմականք ալ երբոր պի-
տոր երթան, նորփեսին հայրը անոնց
չատերուն ընծայ կու տայ, և այս ըն-
ծաները 20-60 դահեկան արժող բա-
ներ են. միայն կնքահօրը աւելի մեծ է,
վասն զի ինքն ալ հարսին ու փեսին
մեծ ընծաներ կու տայ:

Ամենէն ետքը խաչադրօրն ու հարս-
նադրօրն ալ ընծայ տալով կը խաւ-
րեն և հարսնիքը կը վերջանայ:

Լուսինեան աղաչէ գրուստորն դառնալ ի հաշտոս քրիստոնէութեան.

Տէր Աստուած, իմ ի քո փառս ի ռազմ մըտեալ վաթսուն ամ,
կործանեալ տեսի զտաճարդ, եւ զյիշատակ քո ջընջեալ.
Բահաւոր բանտի լըքեալ զընդանարդեւ ամ քըսան,
Արտասուք իմ վասըն հէք որդւոցս առ քեզ գոչէին.
Եւ ի գալ ժողովել ազգատոհմիս քեւ առ իս,
Մինչ ըզդուստր իմ գըտանեմ, է նա քոյին թըշնամի:
Վայ իմում թըշուառութեանս. հայրդ քո՝ ես աւասիկ,
Բանտըն իմ միայն ի քէն զհաւատըս քո մերկացոյց:
Դուստրը իմ, անուշակ պըտուղ վըշտացս իմ յետնոց,
Տես աղէ, տես գէթ զարիւնն որ յերակունսրդ խաղայ,
Արքայից բազմաց արիւն՝ քրիստոնէից իբրեւ զիս,
Դիւցազանց է այն արիւն՝ ախոյենաց հաւատոյս,
Վըկայից արիւն է այն... ո՞վ դուստր ինձ յոյժ սիրուն դեռ,
Գիտիցես զեղեռըն քո. քեզ ո՞վ իցէ մայր՝ գիտես.
Գիտիցես զի նդ ելանելն ի լոյս կենաց ի ծոցոյն
Այդր յետին եւ տառապեալ շառաւեղի հէք սիրոյս,
Տեսի զինքըն խոշոշեալ ի մոլեկան ուսերաց,

ի ձեռաց սըրիկայիցն՝ որոց դու զանձնդ ես մատնեալ :
Քո եղբարք , սըրախողխող իմ առաջի նահապետակք ,
Զարիւնոտ թեւերն յերկնից բարձանց առ քեզ կտրկառեն :
Արարիչդ որ ուրանաս , Աստուած զոր դուդ հայհոյես ,
Վասն քո , վասն աշխարհի յայսմ ի սըմին տեղ մեռաւ ,
ի տեղւոյն՝ յորում բազուկս ըսպաս եհար նըմա ստէպ ,
ի տեղւոյն՝ ուր յիմ բարբառ խօսի առ քեզ արիւն իւր :
Յորմարդ տես , տես ի տաճարդ՝ ի քում տերանց խառնակոխ :
Ամենայն պատմէ զԱստուածն՝ ում հարբդ եղեն վրէժխնդիրք :
Դարձո՞ զաչօրդ , զերեզման իւր յապարանս այսր է հուպ :
Ա՛յս է լեառն յորում յաղոոյ մեղաց ըզմեզ լուանալով՝
Յանձն էառ յամպարըշտէն անշընչանալ թոպամահ :
Անդ ըզկեանս իւր կոչեաց առ ինքն յիւրմէ տապանէն :
Ո՛չ ունիս ընթանալ ի վեհավայրս աստ տեղի ,
Ո՛չ կարես քայլ մի փոխել՝ եւ չըգտանել զԱստուած քո :
Եւ քեզ չիք մընալ աստէն՝ չլինել կրկին զհայրդ յուրաստ ,
Եւ զպատիւդ՝ առ քեզ խօսուն , եւ զլուսատուն քո զԱստուած :
Տեսանեմ ահա զի լաս եւ յոյժ զօրիաս ի գիրկս իմ :
ի տըժդոյն ճակատուդ դրոշմէ Աստուած զապաշաւ :
Տեսանեմ զճըշմարտութիւն եկեալ իջեալ ի քո սիրտ :
Գըտանեմ ըզդուստրդ իմ՝ զառ ի յինէն կորուսեալդ ,
Եւ զգենում զերանութիւն իմ եւ ըզփառս առաջին՝
Թափելով զիմ որդեակն յանհաւատիցն օրինաց¹ :

Ճարտնացոց կրօնքը .

Կրօնից ազդեցութիւնը այնչափ զօրաւոր է , որ մինչեւ ազգի մը պատմութեան , վարչութեան և բարուցը խորը կը թափանցէ . և այս բանս աւելի յայտնի կը տեսնուի արեւելեան ազգաց վըրայ . վասն զի գիտեմք թէ որչափ աւելի հզօր հնչած է և կը հնչէ ասոնց աւանջին կրօնից անունը քան թէ արեւմտեայց , որով և կրօնից պատիւը և աւտիճանը կրնայ ըսուիլ որ մինչև հիմա անխախտ մնացած է իրենց մէջ , ու

րուն օրինակը պիտի տեսնանք Ճարտնաներուն վրայ :

Ճարտնաց կրօնքը կրնանք երեքի վերածել ժամանակի կարգաւ . Սիւնդոյեան կամ Սիւնսիոյ աղանդ . Պոռտուգալեան կամ Սիւսիոյ աղանդ , որ Պուտտայ աղանդոյն հետ կրնայ մի և նոյն համարուիլ , և Սիւնդոյեան կամ Կոնսիոյ կիսի աղանդ , որ աստուածեան աղանդոյն շատ կը մօտենայ , ազատ ամէն տեսակ նախապաշարմունքներէ , որոնք ծանրաբեռնութիւն և անարդանք են կրօնից : Սիւնդոյ աղանդոյն հետեւողք գիտնականաց և պատուաւո

¹ Այս սրտաշարժ ազգանքս որով ծերունի և թշուառ հայր մը կ'ուզէ վերստին դարձնել ի հաւատս քրիստոնէութեան իր տաճկացած աղջիկը՝ Վոլգէոյ Զայիւս ողբերգութեանը մէջէն է ,

ըստ ոմանց ի վեր քան զԱւիւրա , և ըստ այլոց՝ ի վայր : Իսկ թարգմանութիւնը հանգստեալ Բագրատունի քերթողահօր վերջին գործքն է , մահուան անկողինն ի յնալէն քիչ առաջ :